

KNIŽNIČNÉ NOVINY

ŠTÁTNA VEDECKÁ KNIŽNICA V BANSKEJ BYSTRICI

**Povedz mi, čo čítaš, a ja
ti poviem, kto si.**

www.svkbb.eu

- Rok vytvarej práce, rozhodnutí a zmien
- Čo čítajú osobnosti nášho mesta?
- Európsky deň jazykov 2025
- 20 rokov Amerického centra v Banskej Bystrici
- Sprístupňovanie kultúrneho dedičstva pomocou umelej inteligencie: projekt SKRIPTOR úspešne ukončený
- Vytiahnuté z depozitára, Nezná revolúcia v zbierkovom fonde LHM
- Inklúzia výtvarných workshopov a happeningu v Galérii v podkroví v roku 2026
- Centrum slovanských štúdií: miesto, kde sa stretávajú slovanské kultúry
- Stretli sa knihovníci a špecialisti z krajín V4
- Ohlasy účastníkov odborného seminára Inklúzia – sprístupňovanie – služby. Výmena skúseností knižníc krajín V4
- Knižnice v ére algoritmov
- Kreatívny workshop Pamäť mesta
- Metropolitná knižnica Ervina Szabóa – kultúrny skvost Budapešti
- Vianoce, Vianoce...
- Knižné novinky 4/2025

Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici je príspevkovou organizáciou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

Rok 2025 ubehol rýchlejšie, než by sme čakali, a priniesol so sebou veľa nadšenia i tvorivej práce, ale aj obdobie zmien a dôležitých rozhodnutí. Máme za sebou náročné, ale pracovne úspešné obdobie, v ktorom sme zrealizovali viacero projektov: dva prioritné projekty MK SR Kultúra pre školy, projekt 24. ročníka odborného seminára Trends in Libr@ries 2025 (TLib), ktorý sme mohli uskutočniť len vďaka spolupráci s OZ Pro Bibliothecae a firme MediaCall, spol. s r. o., Brno. Napriek náročnosti v logistike sme mimoriadne úspešne zvládli realizáciu grantu s podporou Vyšehradského fondu a Slovenskej asociácie knižníc v podobe trojdňového seminára s medzinárodnou účasťou Inklúzia – sprístupňovanie – služby: výmena skúseností knižníc krajín V4. Zaskveli sme sa v mnohých aktivitách jazykových študovní, v prezentáciách výstav, ktoré sa uskutočnili nielen v Galérii v podkrovi, ale aj v iných výstavných priestoroch knižnice. Odprezentovali sme sa na Bratislavskom hrade v rámci Dňa otvorených dverí Narodnej rady SR interaktívnou výstavou Veda v hračkách, ozobotmi z Amerického centra, divadelnými bábkami Literárneho a hudobného múzea, vlastnými edičnými titulmi.

Zapojili sme sa do Dňa cestovného ruchu, ktorý organizovalo Mesto Banská Bystrica, prezentáciou centra Window of Shanghai, hostili sme už piaty ročník konferencie Museologica literaria 2025, privítali významné osobnosti z oblasti literatúry a prezentovali ich tvorbu. Vydali sme niekoľko edičných titulov ako výsledok vedeckovýskumnej a bibliografickej práce a predstavili ich verejnosti.

V tomto roku sme sa v Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici nevyhli závažným krokom. V priebehu roka sme pristúpili k viacerým úsporným opatreniam, ktoré sa, žiaľ, dotkli aj znižovania počtu pracovných miest. Rozhodnutie o týchto závažných riešeniach nevzniklo ľahko. Predchádzali mu dôkladné analýzy, hľadanie všetkých možných ciest, ako znížiť výdavky bez zásahu do nášho tímu. Napokon sme však museli pristúpiť aj k tomuto kroku, aby sme zabezpečili stabilitu a dlhodobé fungovanie našej knižnice. Veríme, že napriek týmto opatreniam sa nám podarí udržať kvalitu služieb, ktoré poskytujeme verejnosti, a že naši čitatelia tieto zmeny a obmedzenia pocítia čo najmenej a prijmú ich s pochopením.

S úprimnou vďakou sa obraciame na kolegyne, ktoré po rokoch práce odchádzajú do dôchodku. Ďakujeme im za prácu a nasadenie, odbornosť a oddanosť knižnici. Rovnako patrí poďakovanie aj všetkým, ktorí v tomto období začínajú nové profesijné kapitoly života – prajeme im veľa úspechov a síl na ďalšej ceste.

Napriek náročnému roku pozeráme do budúcnosti s nádejou. V roku 2026 nás čakajú nové výzvy, ale aj nové príležitosti na rozvoj našej knižnice. Knižnica si bude celý rok 2026 pripomínať 100 rokov od svojho založenia. Preto chceme naplno využiť schopnosti a tvorivosť každého člena nášho knižničného tímu, aby sme spoločne vyzdvihli a rozvíjali knižnicu ako miesto, ktoré slúži vzdelaniu, kultúre a poznaniu. Naším čitateľom a návštevníkom ďakujeme za priazeň a dôveru. Veríme, že aj v novom roku budú s nami naďalej objavovať svet kníh, poznania a inšpirácie.

Na záver roka mi dovoľte poďakovať všetkým kolegyniam a kolegom za ich prácu, nasadenie a ľudskosť, s ktorou tvoria prostredie našej knižnice. Žaželať pokojné a radostné vianočné sviatky, veľa zdravia, síl a optimizmu v novom roku 2026.

Olga Doktorová
riaditeľka

Čo čítajú osobnosti nášho mesta?

V tomto čísle Knižničných novín sme sa rozhodli osloviť prof. Vladimíra Biloveského, ktorý pôsobí na Katedre anglistiky a amerikanistiky Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Zaoberá sa dejinami prekladu, prekladom odborných textov a metodikou prekladu. Je zakladateľom časopisu Kritika prekladu.

Čo rád robíte vo svojom voľnom čase?

Vo voľnom čase rád športujem, chodím na turistiku, mám rád cestovanie - najmä za poznáním iných kultúr. Mojm najobľúbenejším športom je plávanie, preto chodím plávať dva až trikrát týždenne. Plávanie mi pomáha nabrať novú energiu a zároveň mi prečistí hlavu. Som šťastný, že v Banskej Bystrici máme nádhernú plaváreň, ako jedna z mála mestských plavární na Slovensku spĺňa olympijské parametre. Je síce nedávno zrekonštruovaná, aj napriek tomu ju treba, žiaľ, často opravovať. K mojm permanentným záľubám však patrí čítanie.

Aký druh literatúry rád čítate, aký je váš vzťah ku knihám?

Veľmi rád čítam beletriu, ale aj odbornú literatúru, ktorú potrebujem k svojej práci. Zásadne nečítam knihy, ktoré sú pri svojom vydaní sprevádzané masívnou reklamnou kampaňou. Reklamné kampane vyvolávajú u mňa skôr nechut, mám z nich odpudzujúci dojem. Milujem objavovanie - a to aj na knižnom trhu. Knihu si teda chcem tiež objaviť sám - a čítam ju v čase, keď na ňu dozriem psychicky aj emocionálne. V rôznych etapách života ma zaujímajú odlišné témy, žánre i autori. Cudzojazyčné knihy najradšej čítam v slovenských prekladoch. Je to asi prejav profesionálnej deformácie, pretože sa zaoberám prekladom a vždy ma zaujíma, akú podobu nadobúda konkrétne dielo v slovenčine. Je to však aj z iného dôvodu - na Slovensku máme množstvo vynikajúcich prekladateľov, na základe vlastnej čitateľskej skúsenosti a interpretácie môžem potom aj študentom prekladateľstva ukázať rôzne prekladateľské postupy, vhodné riešenia na konkrétnych príkladoch. Slovenčina je moderný jazyk, má živú slovnú zásobu a je schopná vyjadriť aj veľmi zložité myšlienky presne a flexibilne.

Je otvorená novotvarom a jazykovej kreativite, dokáže preberať cudzie slová, adaptovať ich a dokáže sa vyrovnáť aj s terminologickými novotvarmi rozvíjajúcich sa vedných odborov. Aj to je prejav životaschopnosti a modernosti nášho materinského jazyka.

Akú knihu ste čítali naposledy?

V ostatnom čase som objavil nigérijskú spisovateľku a publicistku Chimamandu Ngozi Adichie (1977), ktorá ako devätnásťročná opustila Nigériu a odišla študovať do USA, kde aj doposiaľ žije. Je majstrovská rozprávačka príbehov. Vrelo odporúčam. Prečítal som všetky jej knihy, ktoré vďaka kvalitnému výberu nakladateľstiev máme k dispozícii vo vynikajúcich slovenských prekladoch Kristíny Karabovej. Zaujala ma napr. kniha s originálnym názvom Všetci by sme mali byť feminist(k)ami (Absynt 2017), ktorá sa stala manifestom moderného feminizmu, nie však v zmysle nepriateľského postoja voči mužom, ale rodovej rovnosti vo všetkých oblastiach života - politickej, ekonomickej v sociálnej oblasti.

Čoraz častejšie siaham po knihách slovenskej filozofky, esejistky, poetky a prozaičky Etely Farkašovej. Jej tvorba ma oslovuje témami (medzigeneračné vzťahy v súčasnej spoločnosti, dôležitosť pomalosti a vnútorného vnímania, autobiografické motívy, ženské a rodové postoje), ktoré reflektuje, ale najmä svojim brilantným jazykom a štýlom. V tvorbe E. Farkašovej sa prelína filozofická reflexia s literárnym talentom. Už dávnejšie napísala nesmierne citlivo nezabudnuteľnú novelu Deň za dňom (1997) o každodenných problémoch a bolesti matky postihnutého dieťaťa. Momentálne mám rozčítanú jej knihu O tichu, pomalosti a iných hodnotách s podnadpisom esej o čase, v ktorom žijeme, a o tom, ako ho žijeme (2022). Podľa autorky pochopíme krásu života do hĺbky v pomalosti (hoci žijeme rýchlu dobu). Úprimne odporúčam, Farkašová hovorí o narušených hodnotách dnešnej rýchlej a hlučnej doby, o tichu, pomalosti, vnútornej rovnováhe a pozornosti.

Z odbornej translatologickej literatúry ma zaujala publikácia Translating Women Different Voices and New Horizons (2016), ktorú editovali americká autorka Luise von Flotow a iránska translatologička Farzaneh Farahzad. Jednotlivé štúdie poukazujú na osobitosti tém a priorít ženských prekladateľiek, cieľom publikácie bolo aj zvýšiť povedomie o postavení žien v prekladateľstve.

PROF. MGR. VLADIMÍR BILOVESKÝ, PHD.

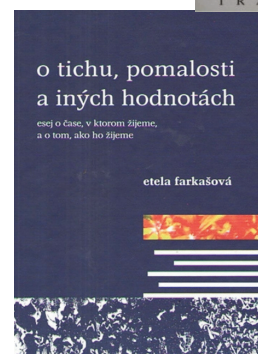
Až teraz, v závere si uvedomujem, že v tomto rozhovore som sa orientoval primárne na ženskú literatúru, nebolo to však mojm pôvodným zámerom. Napokon, literatúru nemožno deliť na mužskú a ženskú, je umenie vybrať si z nesmierneho množstva vydávaných kníh. Neraz sa riadime iba aktuálnym pocitovým stavom, a tak je to správne. Pochopiteľne, nemožno vymenovať všetkých autorov a autorky, ktorí ma zaujali. Literatúra ja zaujímavá najmä širokou škálou tém, umožňuje nám vstúpiť do sveta mnohých ľudí a rôznych kultúr, obohacuje ľudské vnímanie a cítenie.

Rozhovor pripravila Betka Matejová

NÁJDETE U NÁS POD
SIGNATÚROU A 93789

NÁJDETE U NÁS POD
SIGNATÚROU A 165446

NÁJDETE U NÁS POD
SIGNATÚROU A 153496

Európsky deň jazykov sa v celej Európe oslavuje už od roku 2001. Jeho cieľom je prilákať ľudí, najmä mladých, učiť sa cudzie jazyky. Ovládanie cudzích jazykov nám nielen obohacuje náš životopis na lepšie pracovné uplatnenie, ale približuje nás k ľuďom iných zvykov a kultúr, ktoré vďaka cudzím jazykom spoznávame, robí nás empatickejšími a vieme iným lepšie porozumieť. Učenie sa cudzích jazykov má naozaj mnoho výhod, veď nie nadarmo sa hovorí: Koľko jazykov vieš, toľkokrát si človekom.

Keďže sa v našej knižnici nachádza oddelenie medzinárodnej spolupráce, ktoré zahŕňa šesť jazykových centier, rozhodli sme sa do Európskeho dňa jazykov zapojiť aj my, ako to bolo už aj predošlé roky. Hoci sa Európsky deň jazykov oslavuje každoročne len 26. septembra, v našich jazykových centrách sme ho tento rok oslavovali počas ôsmich týždňov, a to vďaka veľkému záujmu základných a stredných škôl z Banskej Bystrice, ale aj blízkeho či širšieho okolia. Navštívili nás školy zo Zvolena, Martina, Hnúšte či z Levíc.

Spoločne sa na našich podujatiach v rámci Európskeho dňa jazykov zúčastnilo viac ako 900 žiakov a študentov spolu so svojimi vyučujúcimi. Zúčastnili sa až na 39 aktivitách našich centier, ktoré sa týkali anglického, nemeckého, ruského a španielskeho jazyka. Týmto aktivitami sme sa snažili ukázať žiakom a študentom, že jazyk sa dá naučiť aj hrou, zábavnou a interaktívnou formou a snažili sme sa nielen naučiť ich niečo nové, ale hlavne priblížiť ich k cudzím jazykom a tak vzbudiť u nich záujem začať sa cudzie jazyky ešte viac učiť. Veľmi populárne bolo aj spoločné podujatie jazykových centier, a to vedomostno-súťažný kvíz Jazykový oriešok, ktorý sme uskutočnili až 13-krát. Ide o kvíz s 30 otázkami, kde si študenti môžu overiť svoje všeobecné znalosti o jazykoch a krajinách, ktoré zastrešujú naše jednotlivé centrá.

Veríme, že sa opäť o rok uvidíme s mnohými z vás na tomto hodnotnom podujatí. Vždy sa na vás tešia vaši konzultanti z jazykových centier.

Zuzana Hušlová

20 rokov Amerického centra v Banskej Bystrici

Americké centrum v Banskej Bystrici si 25. novembra 2025 pripomenulo 20 rokov od svojho vzniku. Výročie oslávilo slávnostným podujatím v Štátnej vedeckej knižnici, na ktorom sa zúčastnili zástupcovia Veľvyslanectva USA na Slovensku, partneri centra aj členovia miestnej komunity.

Centrum je jedným zo štyroch na Slovensku a je súčasťou rozsiahlej medzinárodnej siete viac ako 600 podobných priestorov v 140 krajinách sveta. Jeho poslaním je prepájať Slovensko a Spojené štáty prostredníctvom kultúrnych, vzdelávacích a komunitných aktivít, ktoré podporujú vzájomné porozumenie a osobné kontakty.

Počas dvadsiatich rokov svojej existencie sa banskobystrické centrum stalo miestom, kde Slováci nachádzajú prístup k americkej kultúre, vzdelávacím príležitostiam a rôznym programom zameraným na rozvoj zručností. Dlhodobá podpora Štátnej vedeckej knižnice zohráva významnú úlohu pri vytváraní otvoreného priestoru pre študentov, pedagógov a širokú verejnosť.

Centrum každoročne pripraví viac než stovku bezplatných podujatí a privíta tisíce návštevníkov. Jeho aktivity zahŕňajú prednášky amerických expertov, prezentácie výmenných programov, kultúrne podujatia či workshopy zamerané na osobnostný a profesionálny rozvoj.

Dvadsaťte výročie je potvrdením trvalého záujmu o spoluprácu medzi Slovenskom a Spojenými štátmi a zároveň impulzom pokračovať v budovaní komunity, ktorá zdieľa hodnoty otvorenosti, vzdelávania a medzikultúrneho dialógu. Americké centrum v Banskej Bystrici sa teší na ďalšie roky spoločných aktivít a partnerstva.

Róbert Címer

PREZENTÁCIA AMERICKÉHO CENTRA SPOJENÁ S VEDOMOSTNÝM KVÍZOM

ZÁSTUPKYŇA VEĽVYSLANCA USA HEATHER ROGERS (VĽAVO) A RIADITEĽKA ŠVK OLGA DOKTOROVÁ (VPRAVO) SLÁVNOSTNE KRÁJAJÚ TORTU

O ATMOSFÉRU SA POSTARALO SAXOFÓNOVÉ KVARTETO ZO ZÁKLADNEJ UMELECKEJ ŠKOLY JÁNA CIKKERA

Sprístupňovanie kultúrneho dedičstva pomocou umelej inteligencie: projekt SKRIPTOR úspešne ukončený

Po štyroch rokoch výskumu bol ukončený projekt SKRIPTOR – Inovatívne sprístupnenie písomného dedičstva Slovenska prostredníctvom systému automatickej transkripcie historických rukopisov (APVV-19-0456), ktorý priniesol prelomové výsledky v oblasti digital humanities a otvoril nové možnosti na využitie umelej inteligencie v spracovaní historických textov.

Projekt, ktorý v rokoch 2020 – 2024 viedol doc. Mgr. Imrich Nagy, PhD., z Univerzity Mateja Bela (UMB) s odbornou garanciou prof. PhDr. Dušana Katuščáka, PhD., realizoval interdisciplinárny tím historikov a knihovníkov z UMB a Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici (ŠVKBB). Za knižnicu sa na riešení podieľali aj PhDr. Blanka Snopková, PhD., Ing. Ivana Poláková, PhD., Mgr. Mária Bôbová, PhD., a Mgr. Tomáš Albert.

Cieľom projektu bolo sprístupniť slovenské písomné dedičstvo prostredníctvom platformy Transkribus, ktorá využíva nástroje umelej inteligencie (AI) na automatický prepis historických dokumentov. Vďaka tejto technológii možno texty, ktoré boli doteraz ťažko čitateľné, previesť do digitálnej podoby s možnosťou vyhľadávania.

Významným výsledkom projektu bolo vytvorenie dvoch unikátnych slovenských supermodelov – Slovak Supermodel M1 (rukopisy) a Slovak Supermodel P&T1 (tlačené a strojopisné texty) s presnosťou 95 – 99 %. Ako jeden z testovacích korpusov poslúžil napríklad i rukopisný katalóg Index primus librorum bibliothecae vener. seminarii Neosoliensis (19. stor.) zo zbierok ŠVKBB, ktorého prepis umožnil vytvoriť databázu s viac než 11 000 vyhľadateľných údajov.

Projekt priniesol aj praktické metodiky a ďalšie edičné výstupy, ktoré uľahčujú prácu s platformou a sprístupňujú poznatky získané počas riešenia projektu. Tím SKRIPTOR svoje výsledky aktívne prezentoval na vedeckých konferenciách, workshopoch a popularizačných podujatiach, napríklad počas Európskej noci výskumníkov 2024, a implementoval ich aj do vysokoškolského vzdelávania na UMB a Slezskej univerzite v Opave.

Základné datasey na vývoj supermodelov sú uložené v repozitári Zenodo a všetky výstupy projektu sú sprístupnené v repozitári UMB, čím sa naplňajú princípy otvorenej vedy (Open Science).

Projekt momentálne prechádza trojročnou monitorovacou fázou, počas ktorej sa hodnotí, ako sa jeho výsledky využívajú v praxi a aký majú prínos pre spoločnosť a ekonomiku. V rámci tejto udržateľnosti vznikol projekt DIGINARCH-AI (Digitalizácia a inteligentná obsahová analýza historických dokumentov pre odbornú archívnu činnosť a historickú vedu, APVV-24-0049), ktorý ďalej rozvíja využitie nástroja Transkribus na digitalizáciu a automatickú transkripciu archívnych dokumentov. Jeho cieľom je v priebehu rokov 2025 – 2029 ponúknuť riešenia na modernizáciu archívnych služieb vrátane vytvorenia univerzálneho modelu na prepis historických strojopisných dokumentov s chybovosťou pod 3 %.

Projekt SKRIPTOR potvrdil, že umelá inteligencia je spoľahlivým partnerom humanitných vied a zaradil Slovensko medzi krajiny, ktoré aktívne prispievajú k európskemu výskumu a ochrane kultúrneho dedičstva prostredníctvom umelej inteligencie.

Mária Bôbová

Vytiahnuté z depozitára Nežná revolúcia v zbierkovom fonde LHM

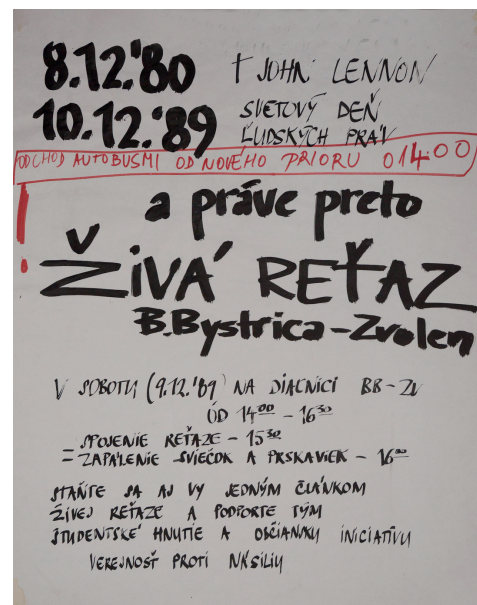
Tento rok si pripomínáme 36. výročie Nežnej revolúcie '89. V zbierkovom fonde LHM sa nachádza 19 zbierkových predmetov, ktoré dokumentujú toto obdobie v Banskej Bystrici. Sú to najmä drobné tlače – plagáty, fotografie a archíválie. Plagáty boli vylepované na výklady obchodov v centre mesta, napr. Domáce potreby, Dom potravín, Detské odevy, Gastrocentrum, predajňa Slovenka, predajňa Luxus, Dom textilu. Pouličné plagáty sú anonymné a sú prirodzeným médiom revolúcie. Spolu s kresbami vyjadrujú politický názor aj výtvarný vkus. Napriek tomu, že väčšina plagátov z novembrových dní je slabej umeleckej kvality (boli robené narychlo, v skromných podmienkach, písané ručne), majú emocionálny aj politický náboj, ktorý rezonuje aj v dnešných dňoch.

Prinášame vám štyri plagáty a dva archívne dokumenty, ktoré sú svedectvom pokusu o nastolenie slobody. Nech sa páči, pripomeňte si s nami odkaz Novembra '89.

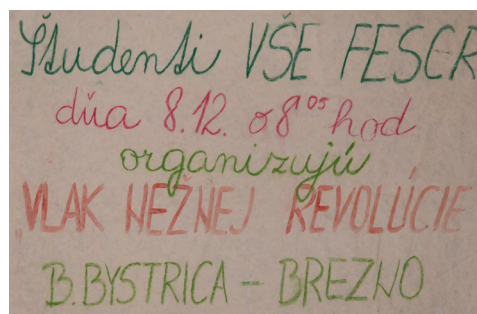
Jana Dimošová

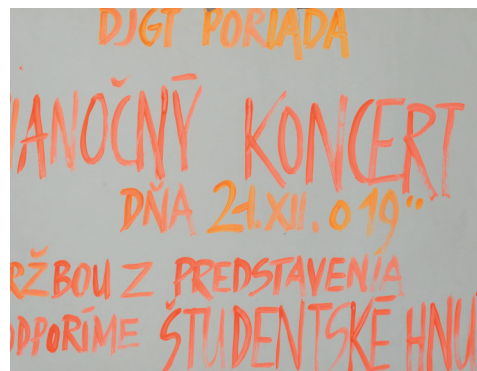
NEŽNÁ REVOLÚCIA 1989: PLAGÁT (EV. ČÍSLO: L 10488)

NEŽNÁ REVOLÚCIA 1989: PLAGÁT (EV. ČÍSLO: L 10485)

NEŽNÁ REVOLÚCIA 1989: PLAGÁT (EV. ČÍSLO: L 10486)

NEŽNÁ REVOLÚCIA 1989: PLAGÁT (EV. ČÍSLO: L 10484)

Inklúzia výtvarných workshopov a happeningu v Galérii v podkroví v roku 2026

Galéria v podkroví v roku 2026 pokračuje v inovatívnej a dôležitej aktivite workshopov, tentokrát zameranej na inklúziu psychiatrických pacientov a iných zraniteľných skupín spoločnosti prostredníctvom výtvarných workshopov a happeningov v spolupráci s II. psychiatrickou klinikou SZU Fakultnej nemocnice s poliklinikou F. D. Roosevelta v Banskej Bystrici. Tieto aktivity predstavujú jedinečný spôsob, ako podporiť sociálny, emocionálny a kognitívny rozvoj psychiatrických pacientov v bezpečnom a akceptujúcom prostredí.

Výtvarné workshopy s ilustráciou a čítaním príbehov

Workshopy sú koncipované tak, aby pomáhali autistickým deťom a psychiatrickým pacientom vyjadriť svoje vnútorné prežívanie a pocity, ktoré často nedokážu vysloviť slovami. Spojenie čítania príbehov s tvorbou ilustrácií zároveň podporuje rozvoj empatie a porozumenia, čo je pre mnohých z účastníkov veľkou výzvou. Jasná štruktúra, predvídateľnosť a vizuálne pomôcky sú neoddeliteľnou súčasťou a pomáhajú vytvoriť príjemné prostredie pre všetkých zúčastnených.

Workshopy zároveň rozvíjajú jemnú motoriku, kreativitu, komunikačné schopnosti a spoluprácu medzi účastníkmi z rôznych prostredí. Sú pravidelne hodnotené a prispôbované tak, aby čo najviac vyhovovali individuálnym potrebám účastníkov, čím posilňujú inkluzívnu komunitu.

Happening ako dynamická a inkluzívna udalosť

K výtvarným workshopom sa v roku 2026 pridá aj happening — dynamická, zážitková a interaktívna umelecká udalosť, ktorá umožňuje obohatiť inkluzívne metódy o nové komunikačné a tvorivé možnosti. Happening vytvára priestor na spoločnú tvorbu, kde sa kombinujú ilustrácie s pohybovými, zvukovými a svetelnými prvkami, čo stimulujú viaczmyslový zážitok.

Táto forma aktivity odbúrava sociálne bariéry, posilňuje pocit spolupatričnosti a kreativity. Umožňuje prehĺbiť komunikačné a mimoverbálne schopnosti účastníkov a tým zlepšiť vzájomné porozumenie.

Happening predstavuje most medzi individuálnou tvorbou a kolektívnym zážitkom, ktorý je prístupný a prispôsobený potrebám všetkých.

Význam pre komunitu a budúcnosť Kombinácia pravidelných výtvarných workshopov a happeningov v Galérii v podkroví ŠVKBB tak v roku 2026 prináša významné impulzy pre inklúziu a tvorivú expresiu. Tento prístup nielenže rozvíja umelecký potenciál zúčastnených, ale zároveň motivuje ich osobnostný rast a podporuje komunitný život v inkluzívnom prostredí. Záverom týchto podujatí bude výstava vzniknutých prác s vernisážou a odbornou prednáškou o výsledkoch, procese tvorby a dosahu na proces začlenenia zraniteľných skupín.

Inkluzívne aktivity v Galérii predstavujú dôležitý krok k vytváraniu novej, otvorenej a prijímajúcej spoločnosti, v ktorej majú svoj priestor všetci ľudia bez ohľadu na ich zdravotný stav či psychické znevýhodnenie.

Michaela Tettingerová

Centrum slovanských štúdií: miesto, kde sa stretávajú slovanské kultúry

Centrum slovanských štúdií (CSŠ) pôsobiace v Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici je už dve desaťročia jedinečnou platformou na rozvoj slovanskej kultúrnej a jazykovej spolupráce. Jeho poslaním je spájať vedu, kultúru a vzdelávanie, podporovať vzájomné porozumenie medzi slovanskými národmi a prinášať čitateľom i verejnosti živý obraz slovanského sveta v celej jeho rozmanitosti.

Centrum organizuje odborné a kultúrne podujatia, jazykové kurzy, výstavy, prednášky a diskusie, ktoré približujú slovanské jazyky, literatúry, dejiny aj súčasné kultúrne dianie. V spolupráci s domácimi i zahraničnými inštitúciami vytvára priestor pre prekladateľov, pedagógov, vedcov a všetkých, ktorých spája láska k slovu a jazyku.

Tento rok je pre CSŠ i jeho študovňu výnimočný — slávi 20. výročie svojho založenia. Dve desaťročia, počas ktorých sa tu viedli rozhovory v rôznych jazykoch, listovali knihy z celej Slávie a vymieňali pohľady nad spoločnými koreňmi.

Vďaka všetkým konzultantom, lektorom, študentom a priateľom, ktorí počas týchto rokov vstúpili do

študovne, nieslo CSŠ v sebe slovanský život — živý, zvedavý, poetický i premýšľavý.

Centrum tak aj v závere roka pokračuje vo svojej dlhodobej vízii — budovať mosty medzi slovanskými kultúrami, podporovať literárny preklad a rozvíjať porozumenie prostredníctvom jazyka, príbehov a ľudského stretnutia.

V tomto duchu sa nieslo aj nedávne podujatie Ako znie Poľsko, ktoré ponúklo jedinečný pohľad na Poľsko prostredníctvom zvuku. Účastníci sa oboznámili so zvukovou identitou krajiny — od poľskej hudby a prírodných nahrávok až po mestské zvuky a hlasy každodennosti. Cieľom podujatia bolo priblížiť Poľsko ako živý zvukový organizmus, ktorý má svoj rytmus, tón a charakter.

V decembri sa Centrum slovanských štúdií ponese v duchu predvianočnej atmosféry. Podujatie, ktoré pripravujeme a ním zároveň uzatvoríme rok 2025, budú Vianoce po slovensky. Pozývame všetkých účastníkov kurzov slovenského jazyka z Ukrajiny na podujatie Vianoce po slovensky, počas ktorého si priblížime slovenské vianočné tradície, naučíme sa novú slovnú zásobu a spoločne si vyrobíme malý vianočný stromček — vo štvrtok 18. decembra 2025, 17.00 – 19.00 hod. v jazykovej učebni na 2. poschodí.

Dvadsať rokov je čas, počas ktorého sa z myšlienky stáva domov — domov pre tých, ktorí hľadajú jazyk porozumenia, krásu slova a priateľstvo naprieč hranicami. Centrum slovanských štúdií ďakuje všetkým, ktorí k nemu za tie roky prispeli — lektorom, konzultantom, čitateľom, študentom i kolegom, ktorí svojou prácou, otvorenosťou a nadšením vdychovali život slovanskej myšlienke.

Andrea Loužecká

PODUJATIE CENTRA SLOVANSKÝCH ŠTÚDIÍ

Stretli sa knihovníci a špecialisti z krajín V4

Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici v spolupráci s partnermi z krajín V4 (Česko, Maďarsko, Poľsko) pripravila počas druhého októbrového týždňa ojedinelý medzinárodný odborný seminár pod názvom Inklúzia – sprístupňovanie – služby. Výmena skúseností knižníc krajín V4.

Zahraničnými partnermi projektu boli: Národná knižnica Českej republiky v Prahe, Knižnica Františka II. Rákociho v Miškovci, Národná knižnica F. Séčeniho v Budapešti, Študijná a vedecká knižnica v Hradci Králové, Vojvodská verejná knižnica E. Smotku v Opole, Masarykova verejná knižnica vo Vsetíne, Mestská knižnica Louny, Mestská verejná knižnica Tadeusza Rózewicza vo Vroclave, Knižnica Jiřího Mahena v Brne, Knižnica v Gdyni, Krajská knižnica Františka Bartoša v Zlíne.

Seminár, ktorý finančne podporil Vyšehradský fond a Slovenská asociácia knižníc bol zameraný na výmenu skúseností knižníc v krajinách V4 v oblasti aktivít pre rôzne marginalizované skupiny používateľov a návštevníkov kultúrnych inštitúcií (knižnice, múzeá, galérie). Hlavnými témami trojdňového rokovania boli: inklúzia, sprístupňovanie, seniori, zdravotne znevýhodnení návštevníci, špeciálne inklúзивné programy a vzdelávanie, projektový manažment, migranti a ďalšie podnetné informácie. Okrem knihovníkov sa o svoje skúsenosti a poznatky podelili aj tréneri pamäti, sociológovia, liečební pedagógovia, arteterapeuti, psychológovia, projektoví manažéri a ďalší odborníci. Pre účastníkov boli pripravené prednášky, prezentácie, diskusné kluby, ale aj tri praktické workshopy, prehliadka historického župného domu a pamätihodností mesta Banská Bystrica. Na seminári sa zúčastnilo okolo sto odborníkov zo Slovenska i zahraničia.

Knihovníci, ale i špecialisti z Poľska, Maďarska, Česka a Slovenska prezentovali vlastné skúsenosti, riešenia, nápady a inovatívne návrhy v zmysle prístupu, prípravy a realizácie vzdelávacích a zážitkových programov pre rôzne zraniteľné skupiny občanov. Zo seminára sme vydali recenzovaný zborník, v ktorom sú publikované všetky prezentované príspevky. Je to hodnotná publikácia, v ktorej sú zhrnuté poznatky 38 odborníkov. Zborník zo seminára je dostupný na vypožičanie v našom knižničnom fonde.

Knižnice ako moderné inštitúcie 21. storočia môžu v nemalej miere prispieť k odstraňovaniu bariér v spoločnosti. Implementácia takto zameraných projektových aktivít v knižničnom prostredí, ale i v iných pamäťových a fondových inštitúciách je v súčasnosti nevyhnutná. Organizačný tím pracoval na príprave tohto podujatia intenzívne od jesene 2024, projektovou žiadosťou sa však zaoberal takmer dva roky. Poďakovanie patrí každému, kto prispel k realizácii a zdarnému priebehu tohto podujatia.

Sme presvedčení, že nastolené témy naplnili naše projektové zámery a vytvorili v prvom rade záujem v radoch odborných pracovníkov knižníc a iných prizvaných špecialistov z krajín Vyšehradskej štvorky. Zároveň podujatie prispelo k nadviazaniu úzkej vzájomnej spolupráce v stredoeurópskom regióne, výmene skúseností, získavaniu nových praktických poznatkov a k podpore vyšehradskej identity.

Positívne ohlasy na diskutované témy sme dostali už počas realizácie podujatia. Prítomní účastníci ocenili aj našu výbornú organizačnú prípravu, pohostinnosť a našu zanosť ako hlavného organizátora tohto projektu. Veríme, že získané poznatky uplatníme v našej každodennej praxi.

Spokojný návštevník našej knižnice bude pre nás najväčšou odmenou a motiváciou v ďalšej práci.

Soňa Šóky

ŠTÁTNÁ VEDECKÁ KNIŽNICA V BANSKEJ BYSTRICI

ÚČASTNÍCI SEMINÁRA

EXKURZIA V MESTE

WORKSHOP UKÁŽKY POHYBOVÝCH CVIČENÍ

SPOLOČNÁ FOTOGRAFIA ÚČASTNÍKOV

Ohlasy účastníkov odborného seminára Inklúzia – sprístupňovanie – služby. Výmena skúseností knižníc krajín V4.

Medzinárodný odborný seminár Inklúzia – sprístupňovanie – služby. Výmena skúseností knižníc krajín V4 sa skončil, avšak bola by škoda, keby sa ohlasy našich partnerov k vám nedostali. Prinášame niekoľko z nich:

Gábor Varga (Knižnica Františka II. Rákóciho v Miškovci)

„Vážení kolegovia! V mene svojich kolegov by som sa vám chcel poďakovať za možnosť zúčastniť sa na seminári. Bol pre nás veľmi užitočný, vypočuli sme si mnoho zaujímavých prezentácií a dozvedeli sme sa o mnohých osvedčených postupoch. Ďakujeme za vrelé privítanie a za hostovanie! Želáme vám veľa úspechov vo vašej práci.“

Szabolcs Dancs (Národná knižnica F. Séccéniho v Budapešti)

„Ďakujem veľmi pekne za všetko, za milé privítanie a vynikajúcu organizáciu. Ďakujem vám aj prednášajúcim za všetko, čo som sa naučil a čo som si mohol priniesť domov.“

Marta Kroczevska (Mestská verejná knižnica Tadeusza Rózewicza vo Vroclave)

„Bolo skutočným potešením zúčastniť sa na seminári a spolupracovať s takým profesionálnym a priateľským organizačným tímom. Prajeme vám príjemnú jesennú sezónu a veľa ďalších úspechov vo vašej práci.“

Mária Habalová (Katedra liečebnej pedagogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave)

„Konferencia bola pre mňa naozaj podnetná a obohacujúca – po odbornej aj ľudskej stránke. Bolo inšpirujúce počuť, ako zástupcovia knižníc prezentovali svoje zaujímavé aktivity a projekty a ako sa usilujú vytvárať podmienky a prostredie otvorené pre všetkých ľudí. Oceňujem tiež výbornú organizáciu konferencie, príjemnú atmosféru a možnosť zdieľať skúsenosti s inšpiratívnymi odborníkmi. Teším sa na prípadnú ďalšiu spoluprácu a prajem vám aj celému organizačnému tímu veľa úspechov do budúcnosti.“

Petra Sukupová (Krajská knižnica Františka Bartoša v Zlíne)

„Moc vám ďakujem za vrelé a milé privítanie a povídaní během konference. Měli jste vše dokonale zorganizované a zařízené. Opravdu se mi konference moc líbila...“

Helena Hubatková Selucká (Zváz knihovníků a informačních pracovníků České republiky)

„Moc děkuji za materiály, budu je šířit mezi kolegy v sekci. Inspirace bylo víc než dost a mám hodně o čem přemýšlet.“

Eva Schwanová (Sliezske krajské múzeum – Pamätník Petra Bezruča, Opava)

„Chci vám ještě jednou poděkovat za výbornou organizaci a realizaci knihovnické konference, která pro mě byla velice inspirující, zajímavá a podnětná. Chtěla jsem vás zároveň poprosit, pokud byste organizovali podobné konference anebo akce, budu ráda o předání informací.“

Magdalena Maczyńska (Vojvodská veřejná knižnica E. Smółku v Opole)

„Konferencia bola skvelá, dala nám veľa podnetov na zamyslenie, takže gratulujeme.“

Ivana Bičanovská

MÁRIA HABALOVÁ

GÁBOR VARGA

HELENA HUBATKOVÁ SELUCKÁ

MARTA KROCZEWSKA

MAGDALÉNA MACZYŃSKA

PETRA SUKUPOVÁ

SZABOLCS DANCs

Knižnice v ére algoritmov

V priestoroch Vysokej školy polytechnickej v Jihlave sa v dňoch 9. – 11. septembra 2025 uskutočnil 33. ročník konferencie Knižnice súčasnosti, ktorá patrí medzi najvýznamnejšie odborné podujatia v oblasti knihovníctva v Českej republike. Na konferencii sa zúčastnili aj kolegovia z našej knižnice, ktorí si z množstva absolvovaných prednášok priniesli viacero podnetov využiteľných v knižničnej praxi.

Slávnostné otvorenie konferencie sa nieslo vo veľmi dôstojnej atmosfére. Úvodné slová patrili predsedovi Senátu Parlamentu ČR Milošovi Vystrčilovi, predsedovi Združenia knižníc ČR Tomášovi Řehákovi, predstaviteľom Ministerstva kultúry ČR a samosprávy mesta Jihlavy. Súčasťou úvodu bolo aj tradičné odovzdanie medaily Zdeňka Václava Tobolku a ceny Biblioteca inspirans, ktorými sa oceňujú osobnosti a inštitúcie s výrazným prínosom pre české knihovníctvo. Program sa od samého začiatku niesol v duchu hodnotových tém – slobody, demokracie, zodpovednosti a otvorenosti spoločnosti, pričom knižnice boli vnímané ako ich prirodzení nositelia.

Prvý deň priniesol sériu výrazných zahraničných prednášok. Profesor Marek Kowalkiewicz (Queensland University of Technology, Austrália) hovoril o transformácii knižníc „od kníh k robotom“. Podľa neho sa v ére umelej inteligencie knižnice menia na centrá zvedavosti, učenia a digitálneho sebavedomia. Inšpiratívne vystúpenie mal Martin Memet Könick (Landskrona, Švédsko) s prednáškou Aby demokracia znovu prevládala – knižnice musia zachrániť svet. Na príkladoch z praxe ukázal, ako môžu knižnice posilňovať demokratické hodnoty a podporovať občiansku angažovanosť. Silné svedectvo priniesol aj Vladimir Kosarevskij (Moskva, Ruská federácia), ktorý priblížil, ako sa po roku 2022 ruské knižnice zmenili na nástroje ideologickej kontroly. Jeho príspevok vyvolal živú diskusiu o tom, či môžu byť knižnice v autoritativnom režime vôbec neutrálnym priestorom.

Veľkú pozornosť pútal blok Múza, alebo hrůza? AI v literatúre, knihovniach a kultúre, v ktorom sa diskutovalo o dosahoch umelej inteligencie na tvorbu, služby aj etiku práce s informáciami.

Lucie Malá priblížila právne aspekty využívania AI a Mia Ridge z British Library predstavila projekt Living with Machines realizovaný v spolupráci s The Alan Turing Institute. Projekt skúmal využitie strojového učenia pri práci s historickými digitalizovanými prameňmi a ponúkol konkrétne výsledky využiteľné pre výskum aj prax. Na workshope profesora Kowalkiewicza Rethinking Libraries for an AI-First World zaznela výzva, aby knihovníci hľadali nové spôsoby, ako zostať relevantní v rýchlo sa meniacej digitálnej ére, a vnímali umelú inteligenciu ako nástroj, nie ako hrozbu.

Stredajší program ponúkol aj bloky venované prepájaniu knižníc so školami a demokratickému vzdelávaniu. Zaujímavým príkladom bol workshop Volte zvířata!, ktorý hravou formou približuje deťom princípy demokracie. Diskusie sa dotkli aj budúcnosti knihovníckej profesie, vzdelávania pracovníkov a možností prepojenia formálneho a neformálneho učenia. Veľmi podnetný bol aj blok Jedna knihovna nestačí, ktorý sa venoval centralizácii a spolupráci knižníc. Diskutovalo sa o spoločných katalógoch, zdieľaní dát a o tom, ako možno efektívnejšie využívať zdroje v prospech používateľov.

Posledný deň sa niesol v znamení zodpovednosti, slobody a ľudskej odvahy. Filozof a sudca Jiří Příbáš vo svojej prednáške pripomenul, že pokrok nie je len otázkou možností, ale aj morálky. Otakar Foltýn z Vojenskej kancelárie prezidenta republiky zase hovoril o hrdinstve ako schopnosti stať si za svojimi hodnotami aj v neistých časoch. Záver patril panelovej diskusii Slovo a zodpovednosť, ktorú moderoval Michael Rozsypal. Debata medzi odborníkmi a študentmi ukázala, že témy slobody a etiky sú v knihovníctve stále živé a aktuálne.

Účast našich kolegov na konferencii priniesla množstvo podnetov, ktoré môžu obohatiť aj našu prax. Knižnice boli na podujatí predstavené ako miesta dialógu, kritického myslenia a spolupráce – ako priestory, ktoré pomáhajú spoločnosti zvládť výzvy súčasnosti.

„Knižnica už dávno nie je tichým útočiskom pred svetom – je hlasom, ktorý pomáha svetu porozumieť.“

Michal Majer

Kreatívny workshop Pamäť mesta

Kreatívny workshop Pamäť mesta ožil v piatok 21. novembra 2025 v priestoroch Štátnej vedeckej knižnice a Literárneho a hudobného múzea v Banskej Bystrici. Podujatie vzniklo na základe vzdelávania prostredníctvom webinárov Eduma, kde sme si prešli školeniami ako partia kolegov a spoločne sme na základe získaných vedomostí vytvorili zážitkový workshop. Poňali sme ho ako komunitné stretnutie ľudí rôznych generácií – od študentov až po seniorov, ktorých spájala záujem o príbeh mesta, jeho pamäť a osobné skúsenosti.

Workshop otvorilo krátke privítanie účastníkov a predstavenie myšlienky, ako sa individuálna pamäť prelína s dejinami. Účastníci sa zoznámili s programom i s tým, ako budú počas tvorivých aktivít prepájať minulosť s prítomnosťou. Vytvorili sa zmiešané skupiny (seniori a študenti) a náhodne sa im rozdali útržky informácií, z ktorých mohli čerpať a zostaviť profily. Prvá časť teda patrila pátraniu po osobnostiach a hľadaniu spojnic medzi výraznými osobnosťami dejín a vlastnou životnou cestou. Účastníci diskutovali o tom, čo znamená byť súčasťou príbehu svojho mesta a ako sa mení pohľad na identitu v čase, ako vnímame vybrané osobnosti práve dnes.

V uvoľnenej atmosfére si účastníci oddýchli, nadviazali neformálne rozhovory a pripravili sa na kreatívnu časť programu. Záverečný blok sa niesol v znamení tvorivosti. Účastníci vytvárali vlastné odkazy – listy, smsky a malé posolstvá, v ktorých zachytili svoje hodnoty a predstavy zmien v čase. Workshop Pamäť mesta tak prepojoval históriu, osobné príbehy i spoločnú tvorbu a ukázal, že minulosť žije v nás aj dnes.

T. Albert, I. Bičanovská, R. Címer, Z. Hušlová, J. Lašáková, M. Töröková

ÚČASTNÍCI WORKSHOPU

Metropolitná knižnica Ervina Szabóa – kultúrny skvost Budapešti

ŠTÁTNÁ VEDECKÁ KNIŽNICA V BANSKEJ BYSTRICI

V samotnom centre Budapešti sa nachádza výnimočné miesto, ktoré v sebe spája historickú atmosféru a intelektuálne bohatstvo – Metropolitná knižnica Ervina Szabóa (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár). Táto verejná inštitúcia sídli v impozantnom Wenckheimovom paláci z 19. storočia a predstavuje skutočný architektonický i kultúrny klenot mesta.

Metropolitná knižnica Ervina Szabóa je najrozsiahljšou knižničnou sieťou v Budapešti. Hoci zahŕňa viacero pobočiek, jej hlavná budova je umiestnená práve v spomínanom paláci v centre metropoly. Knižnica nesie meno po významnom maďarskom sociológovi a knihovníkovi Ervinovi Szabóovi, ktorý v roku 1910 prevzal vedenie vtedajšej Metropolitnej knižnice a svojou prácou zásadne prispel k rozvoju knižničných služieb v Maďarsku. Na jeho počesť bola inštitúcia neskôr premenovaná.

Knižnica v súčasnosti uchováva najväčšiu verejnú zbierku kníh v Budapešti obsahujúcu viac než jeden milión zväzkov. Medzi jej špecializované zbierky patria Budapeštianska kolekcia, Sociologická zbierka, Hudobná zbierka a Detská knižnica Dragon. Knižnica vydala množstvo odborných bibliografií a jej najprestížnejším dielom je sedemzväzková Budapeštianska historická bibliografia.

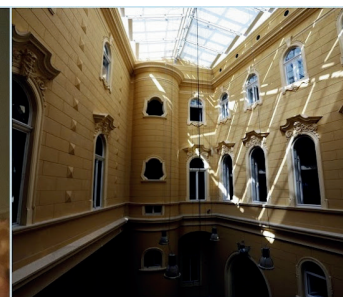
Reprezentatívne priestory knižnice, zachované v pôvodnom historickom štýle, sa stali vyhľadávanou lokalitou aj pre filmové produkcie. Nakrúcali sa tu napríklad známe filmy ako Fantóm opery, The Alienist, Jack Ryan, Špión, Casanova či Červený vrabec. Knižnica je otvorená aj pre turistov. Za denný poplatok 1700 forintov (približne 4 €) si možno prezrieť jej nádherné interiéry, využiť Wi-Fi pripojenie a posediť v niektorom z tichých študijných priestorov. Webové sídlo knižnice je dostupné z: <https://fszek.hu/>

Metropolitná knižnica Ervina Szabóa je otvorená od 10.00 do 20.00 hod. od pondelka do piatka. V sobotu je otvorená od 10.00 do 16.00 hod.

Zdenka Gondová

VÝLET KNIHOVNÍKOV Z BANSKOBYSTRICKÉHO KRAJA DO METROPOLITNEJ KNIŽNICE ERVINA SZABÓA V BUDAPEŠTI

VÝLET KNIHOVNÍKOV Z BANSKOBYSTRICKÉHO KRAJA DO METROPOLITNEJ KNIŽNICE ERVINA SZABÓA V BUDAPEŠTI

Vianoce, Vianoce...

... všetko sa ligoce. A to doslova! Už od októbra začínajú ľudia šaliť a nechajú sa ovplyvniť vyzdobenými obchodnými reťazcami. Ak si odmyslíme túto biznisovú stratégiu, Vianoce sú nepochybne najkrajším sviatkom roka. A jedným z hlavných symbolov Vianoc je vyzdobený vianočný stromček plný ligotavých ozdôb a svetielok. Nebolo to však vždy tak.

Prvé zmienky o vianočnom stromčeku pochádzajú z Brém z roku 1570. Spočiatku sa stromčeky zdobili perníkmi, domácim pečivom, sušeným ovocím alebo ručne vyrobenými ozdobami z papiera, figúrkami zo slamy a z kukuričného šúpolia. Neskôr sa pridali aj háčkované alebo paličkované ozdoby a sviečky. Prvé elektrické osvetlenie vianočného stromčeka predstavil 22. decembra 1882, dva dni pred Štedrým dňom, vynálezca Thomas Alva Edison v Menlo Parku. Autorom reťaze 80 elektrických svetielok červenej, bielej a modrej farby bol jeho spolupracovník Edward H. Johnson. V roku 1889 si dal Francúz Pierre Dupont patentovať najobľúbenejšiu ozdobu vianočného stromčeka – fúkanú guľu z jemného skla. Spočiatku sa vyrábali jednofarebné, neskôr s najrôznejšími ornamentmi alebo kresbami. Začiatkom 20. storočia prenikla tradícia stromčeka aj na územie dnešného Slovenska a pod stromčekom sa začali objavovať aj darčeky od Ježiška. Vianočný stromček sa v súčasnosti zdobí nielen klasickými, ale aj rôznymi ručne vyrobenými ozdobami a ponecháva sa v dome obyčajne do sviatku Troch kráľov.

O predvianočnú atmosféru pre návštevníkov našej knižnice sa snažíme každoročne aj my. V priebehu rokov zdobil átrium knižnice živý, neskôr umelý stromček. Pred pár rokmi sme sa rozhodli využiť vlastnú kreativitu a dať nový život nepotrebným, vyradeným knihám. Skončili by v zbere papiera, a tak z nich naši kolegovia vyrobili vianočný stromček. Základom sa stal drevený podklad s kolieskami, knihy sa prevrtávali, spevnili tyčkami a zlepili polyuretánovou penou. Stačilo pár svetielok, guľiek a mašľa a nápaditá tematická ozdoba bola na svete. Dnes je vďaka pozadím na fotenie napr. vianočného pozdravu pre starých rodičov.

Vstupné priestory knižnice sa snažíme ozdobiť úsmevným ministromčekom zo živej čečiny, ktorú poskytuje náš kolega Paľko, a kreatívne sa na ňom vyšantia kolegyně. Dúfame a veríme, že aj touto osobnou kreatívnou činnosťou prispějeme k vianočnej atmosfére, radosti a dobrej nálade.

Jana

Vranová

VIANOČNÝ STROMČEK ZO STARÝCH KNIH V PRIESTROCH ŠTÁTNEJ VEDECKEJ KNIŽNICE V BANSKEJ BYSTRICI

Knižné novinky

Centrum a periféria v jazykovej komunikácii. Banská Bystrica: Belianum, 2025. 327 s. ISBN 978-80-557-2262-7.

Hlavnou témou zborníka je centrum a periféria v jazykovej komunikácii a lingvistické otázky s touto témou súvisiace: teoreticko-metodologická problematika, mediálna a verejná komunikácia, súkromná komunikácia, synchronný a diachrónny uhol pohľadu na jazykovú komunikáciu aj aktuálne otázky výskumu a fungovania jazyka v komunikácii a vo vzdelávaní.

BASE, B.: Severné Taliansko srdcom. Martin: Taliansko srdcom, 2025. 249 s. ISBN 978-80-973862-3-8.

Túžite spoznať severné Taliansko inak ako cez cestovateľské portály plné informácií a hlučné skupinové zájazdy? Táto cestovateľská kniha o Taliansku je vaším osobným sprievodcom, ktorý vás zavedie do ôsmich nádherných regiónov – od majestátnych Álp a Dolomitov cez romantické jazerá a vinice až po pulzujúce mestá ako Miláno, Bologna či Turín.

SHEFFER, E.: Aspergerove deti: počiatky autizmu v nacistickej Viedni. Žilina: Absynt, 2025. 329 s. ISBN 978-80-8203-622-3.

V prvej komplexne podanej histórii súvislostí medzi autizmom a nacizmom odhaľuje E. Sheffer, ako sa dnes bežná diagnóza vynorila zo zverstiev Tretej ríše. Vďaka živému rozprávaniu a rozsiahlemu výskumu Aspergerove deti prinúti čitateľov prehodnotiť spôsob, akým spoločnosť posudzuje, označuje a zaobchádza s osobami s diagnostikovaným postihnutím.

BRADLEY, K.: Ministerstvo času. Bratislava: Grada Slovakia, s. r. o. – Cosmopolis, 2025. 319 s. ISBN 978-80-8305-080-8.

V blízkej budúcnosti sa mladšej prekladateľke naskytne možnosť lukratívnej práce na novom, záhadnom ministerstve, ktoré presúva „expatov“ z rôznych historických epoch do súčasnosti a zisťuje možnosti cestovania časom. Podľa historických záznamov Graham Gore zomrel počas stratenej Franklinovej expedície do Arktídy 1847, teraz sa však musí zoznamovať s takými bizarnými skutočnosťami, ako je práčka, Spotify, feminizmus či rozpad Britského impéria.

ZIEMER, G.: Ako vychovať nacistu. Žilina: Absynt, 2025. 193 s. ISBN 978-80-8203-630-8.

Kniha vyšla po prvý raz v roku 1941, ale aj po viac ako osemdesiatich rokoch nám má stále čo povedať. Oboznamuje nás s podrobnosťami jednotlivých fáz nacistickej výchovy i s mechanizmom formovania nového človeka. Opisuje, ako nacistická ideológia prenikala do každej oblasti života detí – od školy cez učebnice, hry, piesne až po voľnočasové aktivity. Vzdelávanie bolo úspešné vtedy, ak sa študenti naučili podvoliť autorite. V tejto knihe sa však dozvieme predovšetkým to, čo sa môže stať, ak vzdelávanie a výchovu našich detí ponecháme v rukách fanatikov. Súčasný pohľad na túto tému nám ponúka slovenský historik a odborník na fašizmus Jakub Drábik v zasvätenom doslove.

BRENDENBORG, N.: Sila zlovyku: šokujúca biológia našich závislostí. Bratislava: Grada Slovakia, s. r. o. – Grada, 2025. 203 s. ISBN 978-80-8305-214-7.

Prostredníctvom umelej, selektívnej kultivácie farmárov sa z lesných bobuliek stali lahôdky, ktoré sú pre našu mozgovú chémiu priam neodolateľné. A toto neplatí len pre broskyne alebo jedlo všeobecne. Fajčenie, alkohol, drogy, pornografia, sociálne médiá – vo všetkých týchto oblastiach sa dennodenne stretávame so stimulantmi, ktorých cieľom je v nás vytvoriť závislosť. N. Brendenborg je výborný komunikátor zložitých vedeckých konceptov.

BURNS, M.: 12 stratégií pro každou třídu ve věku AI: průvodce pro učitele, kteří chtějí efektivně integrovat moderní technologie do výuky.

Praha: Grada, 2025. 213 s. ISBN 978-80-271-5677-1.

Technológie a AI menia svet – buďte pripravení učiť novú generáciu, ako ich správne využívať. Hľadáte cestu, ako žiakom a študentom priblížiť svet technológií a umelej inteligencie? Táto praktická príručka je presne pre vás – či už učíte na základnej, strednej alebo vysokej škole.

DVOŘÁKOVÁ, D. – HLAVAČKOVÁ, M.: Archivárky na cestách 1. Keď sa história meria v kilometroch. Budmerice: Vydavateľstvo RAK, 2025. 222 s. ISBN 978-80-85501-96-4.

Poznáte z filmov tie zaprášené tajomné miestnosti, kde sú uložené staré listiny a dokumenty? Sú to archívy, aj keď v skutočnosti sa od tejto filmovej predstavy dosť líšia. Obsahujú tisíce, desaťtisíce, ba až státisíce historických dokumentov – toľko, že sa dokumenty nepočítajú na kusy, ale vkladajú do škatúl, ktoré sa postavajú vedľa seba a odmeria sa ich dĺžka. Niektoré archívy majú desiatky kilometrov listín!

Zostavila Michaela Töröková

KNIŽNICHÉ NOVINY

WWW.SVKBB.EU

E – MAIL: SVKBB@SVKBB.EU

Občasník Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici

Zostavovateľ: **Mgr. Alžbeta Matejová**

Zodpovedná redaktorka: **PhDr. Oľga Doktorová**

Grafická úprava a sadzba: **Mgr. art. Michaela Tettingerová**

Jazyková korektúra: **PaedDr. Ivan Očenáš, PhD.**

Vydáva: **Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici**

Nepredajné. Bezplatne šírené.

